Tweemaandelijks tijdschrift
23ste jaargang, 1992/4 (136)
juli-augustus

Horizon taal

QUI FAIT QUOI

WHO DOES WHAT

KIU FARAS KION

WER MACHT WAS

NUMÉRO SPÉCIAL DE MEUSE ÉCONOMIQUE

LE MAGAZINE ÉCONOMIQUE DE LA CHAMBRE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE LA MEUSE

N°125 - Février 1992 - 40 F

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

Horizontaal – Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 23ste jaargang. Horizontaal is de voortzetting van ***Esperanto Panorama.***

Redactie en administratie (België): Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tlf. 03/234 34 00; (Nederland): Esperanto-Centrum Nederland, Riouwstraat 172, 2585 DW Den Haag.
Abonnementen: Gewoon abonnement: 400,– fr. in België, 22,– gld. in Nederland; vijfjarig abonnement: 1600,– fr. of 88,– gld.; levenslang abonnement: 10 000,– fr. of 550,– gld.
Rekeningen: Voor België 402-5510531-55 t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen; voor Nederland: postgiro rek.: 35893975 t.n.v. Esperanto-Centrum Nederland, Den Haag.
Redacteur: Guido Van Damme.
Medewerkers: C. Declerck, P. De Smedt, I. Durwael, J.P. VandenDaele, A. Humet.
Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.
Horizontaal verschijnt de eerste van elke oneven maand.
Bijvoegsels bij *Horizontaal* worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto zijn opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk worden gefactureerd.
Teksten voor publiktie moeten op de redactie toekomen op de 1ste van de even maand. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren of aan te passen. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.

uitzicht

Het is een beetje moeilijk om de belangrijkste artikels in dit nummer van Horizontaal *aan te duiden. Maar in ieder geval is het sinds lang weer eens een heel nummer, met alle traditionele rubrieken. Er is maar één belangrijke uitzondering. De rubriek „Aangezicht" kan wegens een ernstig probleem niet meer verschijnen. Wees gerust, dat heeft niets te maken met gebrek aan interessante mensen in de geschiedenis van de Vlaamse Esperanto-beweging. Ongetwijfeld wordt het probleem binnen afzienbare tijd opgelost en houdt onze medewerker nog voldoende goede wil over om de reeks voort te zetten.*

Interessant als voorbeeld van hoe het kan, is ongetwijfeld het hoofdartikel over de MIDI-taal, de codetaal die wordt gebruikt in de elektronische muziek. Dat artikel maakt vooral duidelijk dat als het om keiharde business en al even harde valuta gaat, er in de wereld vrij vlug een grote eensgezindheid tot stand kan komen en er voor één taal wordt gekozen. Esperanto zit nu eenmaal niet in die keiharde business, maar dat wil niet zeggen dat het daar niet bruikbaar kan zijn. De Kamer van Koophandel in de Franse Maasstreek gelooft in ieder geval van wel: de omslag van haar viertalig tijdschrfit vind je afgebeeld op onze titelbladzijde. In „Sleutelgat" kan je er wat meer over lezen.

Ook kinderen kunnen aan hun trekken komen in de Esperantobeweging, hetzij in de literatuur, hetzij voor vakantie en uitstapjes. Over die twee aspecten kan je lezen in „opzicht" en „overzicht".

Het lezen waard is zeker de recensie op pagina 8, maar meer nog het boek dat erin wordt besproken. Goede bedoelingen komen niet altijd over, maar dat wil nog niet zeggen dat ze niet goed bedoeld waren.

En tenslotte voor de speelvogels onder jullie ook nog een soort puzzel: een tweetalige rebus (je herinnert je zeker nog het tweetalige kruiswoordraadsel). Wil je de oplossing echter echt kunnen begrijpen en eraan deelnemen, dan moet je dringend Esperanto leren.

gvd

De MIDI-taal

Denk niet dat het Esperanto de enige internationale (kunst)taal of gecreëerde taal is. Ook de MIDI-taal is werkelijk een internationale taal, over heel de wereld gekend en gebruikt volgens vaste en onderling overeengekomen regels. En die regels worden nog gerespecteerd ook! Ze is gecreëerd, jawel, in 1983, – of was '81? Maar wat is het voor een taal, wie is de samensteller ervan? En vooral, wie gebruikt ze?

Laat me even verduidelijken. MIDI is een acroniem, of een letterwoord, samengesteld uit de beginletters van de woorden die ze benoemen: **M**USICAL **I**NSTRUMENT **D**IGITAL **I**NTERFACE. Het betreft eigenlijk een „interface". Jawel. Een interface is een electronische koppeling tussen systemen, aparaten en/of programmatuur. Tussen haakjes, deze MIDI heeft niets gemeen met de thans in BTW-verlaagde *midi*-apparaten van een audio-keten. In het laatste gebruik bedoelt men met de term slechts dat zij een gestandardiseerde breedte hebben die kleiner is dan 19 duimbreedte en groter dan de *mini*-soort. Toch wordt ook in het eerste geval over MIDI-apparaten gesproken: het gaat dan over digitale (electronische) piano's, orgels, synthesizers, keyboards (= klavieren of toetsenborden), drums, gitaren en blaasinstrumenten.

Waar blijft de taal?

We beginnen met een klein stukje geschiedenis. Na het alombekende Hammond-orgel van vóór 1940, kwamen stilaan de eerste synthesizers in een prijsbereik dat voor een groter aantal liefhebbers toegankelijk was. Bijna tegelijker tijd verschenen de eerste electronische orgels ten tonele. Later volgden eenvoudige keyboards of tafelklavieren met alles erop en erin. Het werd een succesvol speelding. Al deze muziekinstrumenten functioneerden aanvankelijk analoog, d.w.z. de geluidstrillingen werden langs de kortste weg naar de luidsprekers gestuurd, en die trillen nog steeds analoog.

Door het opkomen van de CD, of Compact-Disc, werden steeds meer klanken uit muziekinstrumenten in stukjes gekapt, om later weer aaneen geplakt te worden. Daarmee trad de muziek het digitale tijdperk binnen. Natuurlijk bleven de electronische muziekinstrumenten niet achter in deze ontwikkeling.

In studio's was men er echter zeer mee gebaat dat alle verschillende instrumenten probleemloos met elkaar zouden kunnen functioneren. Het is eigenaardig in de keiharde wereld van zaken, technologie en muziek, maar de fabrikanten van electronische apparaten kwamen in 1983 overeen om in elk digitaal muziekinstrument een standaard-koppelmethode in te bouwen.

Die code's, die al die muziekinstrumenten uitzenden en ontvangen, is men een taal gaan noemen: de MIDI-taal. De woorden en zinnen ervan worden niet in letters weergegeven maar in getallen. De uitgezonden of ontvangen notatie is men boodschap gaan noemen. En het belangrijkste van al: het functioneert!

Een stukje boodschap

Hoe ziet zo'n boodschap er uit? Als een getal! Dat zei ik toch al.

Haha! Maar wat voor getallen? In binaire

code (tweetallen), als decimalen (tientallen) of zestientallig? Aan u de keuze, alle drie zijn ze mogelijk. Digitaal wil eigenlijk zeggen: tweetallig, want de toestellen verstaan alleen eentjes en nulletjes: massa's eentjes en massa's nulletjes, en ze gaan bijzonder snel. Voor velen zijn die getallen alleen leesbaar wanneer ze zijn uitgedrukt in ons oude vertrouwde tiendelig (decimaal) systeem. Maar ingewijden vinden spelenderwijze hun weg in getallen die zestientallig zijn weergegeven. In de MIDI-taal gebruikt men volgende „cijfers": 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, A, B, C, D, E, F. Zestien „cijfers"! En men telt tientallig niet verder dan 255, plus het cijfer 0, samen dus 256 getallen, voortkomend uit 16 x 16 = 256. Zestientallig telt men van 00 = 0, tot FF = 255.

Elke boodschap in de MIDI-taal bevat slechts twee of drie woorden en ziet er (zestientallig) zo uit:

$ 9n bv. 93
$ 3C
$ 6F

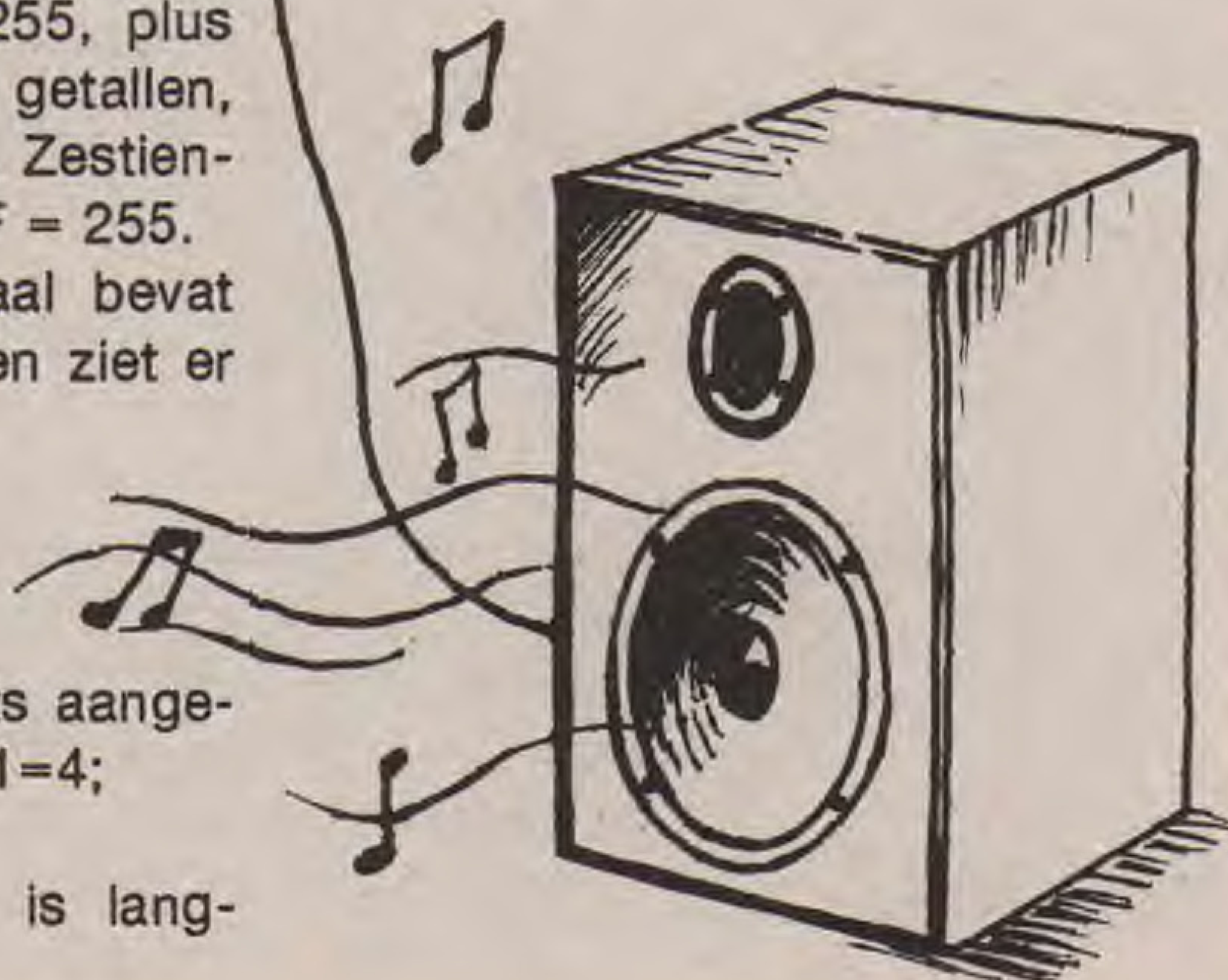
wat betekent: er werd een toets aangeslagen in MIDI-kanaal n, bv. 3+1=4;
het is toets nummer 60
de aanslagsnelheid is 111 (1 is langzaam, 127 is het snelst).

Het dollarteken vooraan de lijn betekent alleen dat wat volgt zestientallig is weergegeven.

Hier treffen we wel een kleine tweespalt in de grammatica van MIDI, of is het alleen een kwestie van spelling? In verscheidene tijdschriften trof ik in plaats van het dollarteken de letter H (van hexadecimaal, zestientallig) aan, achter het zestientallige getal. Natuurlijk heeft deze letter H dezelfde functie en betekenis als het dollarteken. Wellicht heeft het te maken met de kant van de weg die je kiest: rij je links of rechts?

Kortom: $93 $3C $6F = 93H 3CH 6FH.

De reden waarom voor zestientallen werd gekozen heeft alles te maken met digitalisering en computersystemen. De woordgrootte waar computer-systemen mee werken, is altijd een veelvoud van 8: 8 bits, 16 bits, 32 bits... Een woord van 8 bits is één byte (uit het Engels, by eight, per acht; in het Frans een „octet"). Met die byte's kunnen de hex-getallen $00 t/m $FF gemakkelijk worden weergegeven. Computerfanaten vinden het handig werken met dat zestientallig stelsel. En in de muziekstudio is de computer niet meer weg te denken. Dus... Ge-

lukkig wordt in de meeste muziekprogrammatuur de informatie op het computerscherm ook decimaal weergegeven, zodanig dat ook leken op computergebied het kunnen „lezen".

Er is een MIDI-protocol opgesteld waarin een boel code's – ik noem het code's, je zou ook afspraken kunnen zeggen – vastgelegd. Elke noot heeft zijn eigen nummer; de kanalen waarop de aangesloten instrumenten luisteren hebben een nummer; 0 betekent „uit" (of „minimum") , 127 betekent „aan" (of „maximum"). Er is een startcode (startbit = 0) en een stopcode (stopbit = 1) bij elke zin. Die twee kan je vergelijken met hoofdletter en punt in het Nederlands.

Stopbit

Ik wil nu inderdaad een punt zetten achter deze wel erg technische uiteenzetting. Ik hoop een idee te hebben gegeven van de MIDI-taal. Het zal wel altijd een taal voor specialisten blijven. Maar het is wel leuk om te beseffen dat een fervent muziekliefhebber en -beoefenaar met een MIDI-piano, gekoppeld aan een MIDI-sythesizer, aangevuld met een computer en voorzienvan een sequencerprogramma dat gespeelde muziek kan registreren, weergeven en uitprinten, zich niet hoeft te verdiepen in die Kunsttaal (!), om toch zijn volledige muziekinstallatie harmonieus te laten samenklinken. es

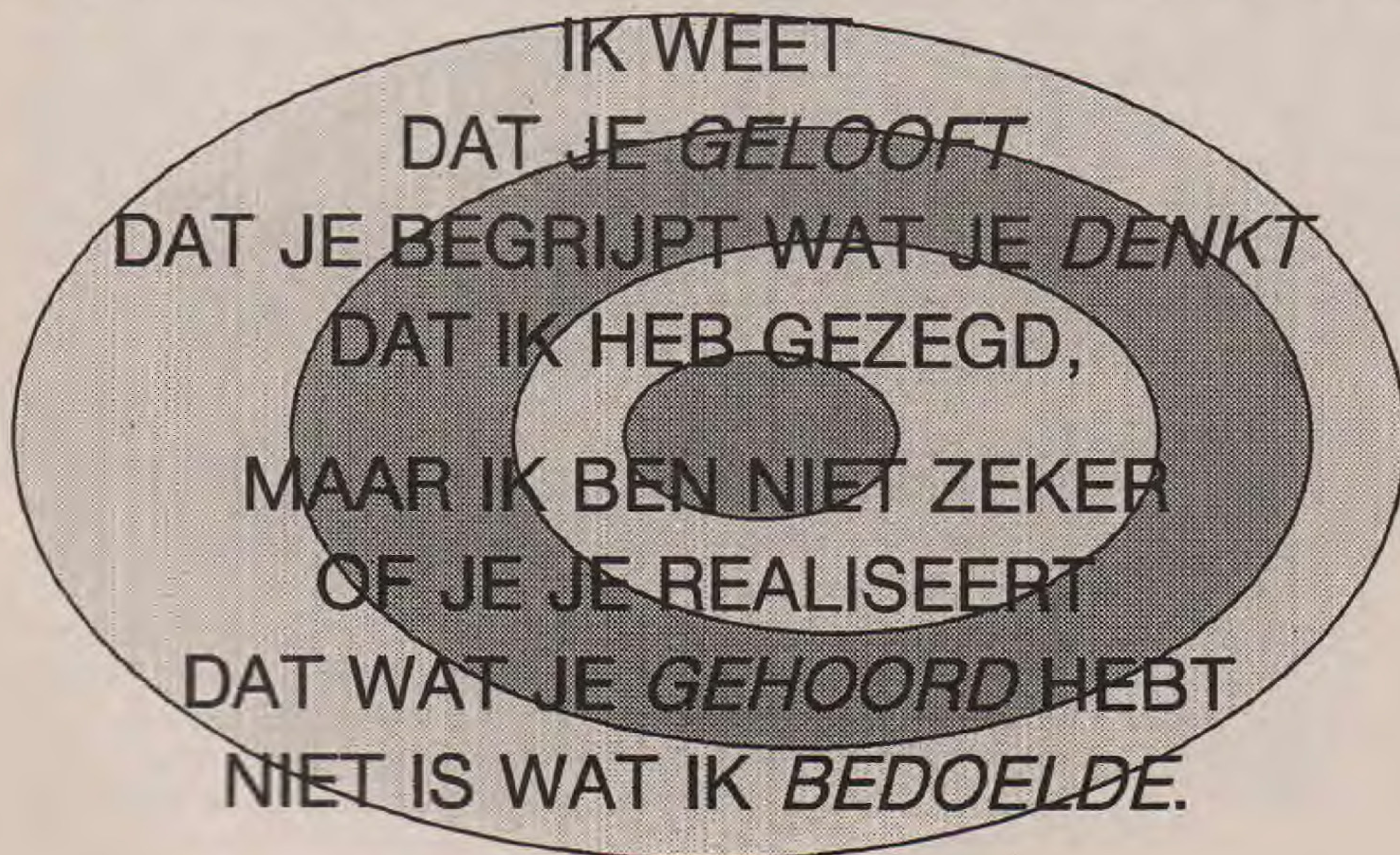
SLEUTELGAT

Eén van de grootste tekortkomingen van het Esperanto is dat het ondanks zijn mogelijkheden zo weinig op professionele wijze wordt gebruikt. Hoewel het theoretisch als communicatiemiddel in (internationale) handel en in de toeristische sector zijn diensten zou kunnen bewijzen, gebeurt het vrijwel nergens in de praktijk. De Kamer van Koophandel van de Maasstreek in Frankrijk doet een stap in de goede richting: ze gaf een catalogus uit (102 pagina's) van alle bedrijven die in het gebied een vestiging hebben. De catalogus is opgesteld in vier talen: Frans, Duits, Engels en... Esperanto.

Ik weet dat je denkt dat je begrijpt wat ik bedoel,

De opvatting van Deborah Tannen over taal en communicatie lijken bij eerste lezing vrij pessimistisch. Immers, zij gaat ervan uit dat „exacte betekenisoverdracht" bij (mondelinge) communicatie, zeg maar in het dagelijkse gesprek, vrijwel onmogelijk is. Het kleinste euvel ligt bij de betekenis van de woorden. Meestal komt die wel overeen, maar niet altijd, en in grensgevallen kan dat tot verkeerd begrijpen leiden: waar ligt bijvoorbeeld de overgang van rood naar oranje?
Een veel groter probleem is echter, dat elke spreker met een eigen geheel van achtergrondinformatie spreekt, en dat elke luisteraar met een hoeveelheid achtergrondinformatie luistert, en dat die twee gehelen helemaal niet identiek zijn.
En dan is er nog de manier van spreken, het gezicht dat je opzet wanneer je iets zegt, of terwijl je luistert... Dat noemt men de lichaamstaal. Bij die lichaamstaal ontsnapt bijna elke interpretatienorm. Is het je nooit overkomen dat iemand je heel enthousiast iets voorstelt, maar zichzelf al dadelijk onderbreekt en opmerkt: „Maar jij vindt dat zeker niet goed?" hoewel je nog geen woord gezegd hebt? (Vaak komt die opmerking juist *omdat* je nog geen woord gezegd hebt.)
Ik hoor je al weerleggen, dat die lichaamstaal echt wel iets uitdrukt. En je hebt gelijk, maar – en daar ligt het probleem – de tegenpartij kan altijd beweren dat jouw interpretatie van zijn lichaamstaal verkeerd is. En dan heb jij eigenlijk geen enkele reden om dat in twijfel te trekken. Daarenboven kan je dat enkel in twijfel trekken door hem of

haar te beschuldigen van „slechte wil". En dan is het maar een kleine stap naar een hoogoplopende ruzie.
Verder is er nog een ander fenomeen. Omdat ieder spreker een vrij persoonlijke interpretatie geeft aan allerlei spreekstijlen, en manieren om iets te verwoorden... en omdat bijna niemand zich ervan bewust is dat die interpretatie persoonlijk is, gaan sprekers elkaar negatief beïnvloeden. Een bekend voorbeeld is dat van pauzes. Voor sommigen betekent een pauze en korte rustpauze om de gedachten te ordenen en dan voort te gaan met hun betoog. Anderen interpreteren een pauze echter als een uitnodiging om het woord over te nemen. Twee sprekers die elk één van die interpretaties aanhangen zullen elkaar negatief versterken: de pauze-spreker zal proberen door meer pauzes in te lassen zijn gespreksgenoot mee te delen, dat voor hem het gesprek gerust wat langzamer mag verlopen. De zonder-pauzespreker zal de pauzes zien als een uitnodiging om het woord over te nemen. Het gevolg is dat de pauze-spreker zal vinden dat hij/zij voortdurend wordt onderbroken, terwijl de ander zal vinden dat hij/zij het gesprek op gang moet houden. Ook in deze situatie zal het gesprek uiteindelijk op ruzie of volledige stilte uitlopen.

Wil dat nu zeggen dat communicatie echt niet kan? Helemaal niet. De auteur, wier huwelijk zelf op de klippen liep door dit soort communicatieproblemen, leerde het probleem te onderkennen toen zij taalkunde begon te studeren. En zij geeft een zeer grondige analyse van het probleem en behandelt uitgebreid alle aspecten ervan. Door uitstellen van de interpretatie over de bedoelingen van de anderen en door zichzelf bewust te maken van het feit dat andere sprekers andere gewoonten en spreekstijlen hebben en daarmee ook andere dingen bedoelen dan jijzelf, kunnen heel wat problemen worden vermeden of verholpen.
Ik vind dit een bijzonder waardevol boek, niet in het minst omdat het niet therapeutisch bedoeld is. Het is een zuivere beschrijving en analyse. Het geeft geen regeltjes, truukjes of middeltjes om „optimaal te communiceren". Maar wanneer hij het boek toeslaat, kan elke lezer met het verworven inzicht op zijn eigen manier, volgens eigen inzichten en mogelijkheden, aan de slag om zijn gesprekstechnieken te verbeteren.

gvd

Deborah Tanner, *Dat bedoelde ik niet. Hoe taal relaties maakt of breekt.* Vertaald door Trudy Schermer-Lodema. Prometheus, Amsterdam, 1992. Verkrijgbaar in de boekhandel.

TELESKOOP

Het kan wel zijn dat „iedereen" Engels verstaat, maar ik zou er toch niet al te zeker van zijn. Het lijkt me helemaal niet aangewezen om, wanneer je een bedrijf opzet dat de vlotte communicatie in bedrijven en goed taalgebruik tegenover klanten wil bevorderen, de ronkende naam *Customer Service Management* gebruikt, die toch niet zo heel duidelijk weergeeft, wat je bedoelt. Ergerlijk vind ik echter, dat wanneer je een boek uitgeeft dat *Succesvol Zakelijk Schrijven* op het oog heeft, je lezers aanzet tot KISS: KEEP IT STUPID SIMPEL (Hou het domweg simple)... Snap je? (Simpel in 't Engels schrijf je simple!)

Tekeningen met een boodschap!

In zekere zin blijven we in dezelfde stijl als bij ons spelletje in het januari-nummer. Je krijgt hier een rebus aangeboden. De bedoeling is dat je de prentjes in het Nederlands interpreteert. Maar als je al die Nederlandse woorden, woorddelen of lettergrepen aan elkaar hangt, krijg je uiteindelijk een zin in het Esperanto die een typisch tijdverdrijf van vele Esperantosprekers bevat. We geven nog een tip weg: aangezien er in het Nederlands geen hoedjesletters voorkomen, moet je die in de oplossing ook niet verwachten!

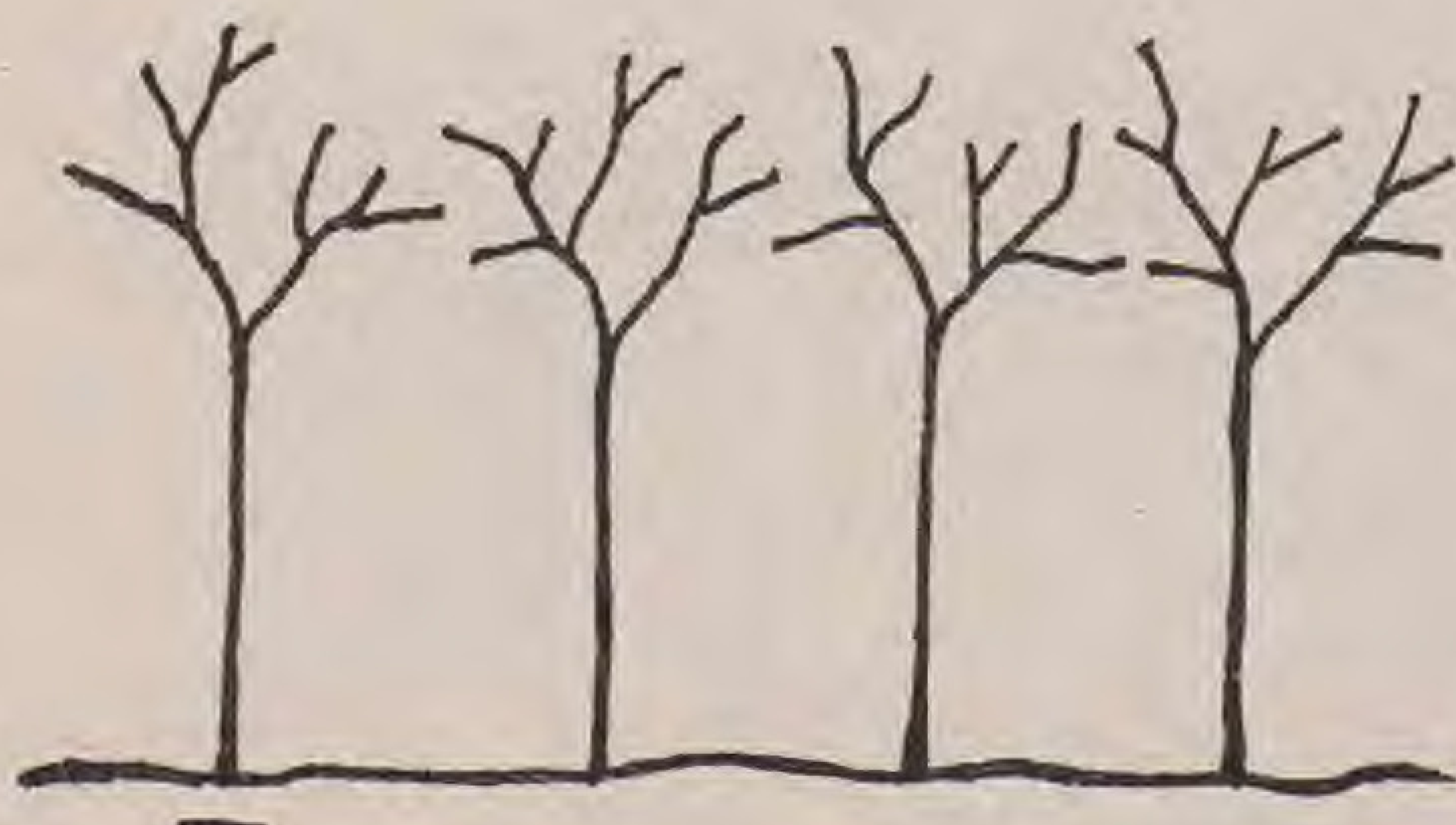
Geniaal, maar met te korte beentjes (1)

Of hoe briljante vondsten en principes, doorgedreven tot het uiterste, het doel kelderen. Volapük combineerde schitterende ideeën; maar het resultaat was verschrikkelijk.

Bims fol gada obsik gretikons vifiko.

Stul stanon lä tab (een/de stoel staat bij de tafel). Geen lidwoorden dus. Bims fol gada obsik gretikons vifiko (de vier bomen van onze tuin groeien snel). Bim geilik at labon tuigs mödik (die hoge boom heeft veel takken). Adjectieven, telwoorden, aanwijzende, bezittelijke en andere bepalende woorden staan achter het naamwoord. Mot oba drinof kafi e givob fate i kafi (mijn moeder drinkt koffie en ik geef vader ook koffie). Er zijn dus ook verbuigingen (5 naamvallen); vandaar de leuze: Menade bal, püki bal (voor één mensheid één taal; of: aan de mensheid één taal, respectievelijk datief en accusatief). O Fat obas kel binol in süls... (Onze Vader die in de hemelen zijt). Danob oli, o söl (Ik dank u, mijnheer). Mens kels tifons, binons badiks (mensen die stelen, zijn slecht): Dezelfde meervouds-uitgang (-s) tooit consequent zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden, voornaamwoorden en werkwoorden. Sör olik äseadof su söf, ab blod olik ästanom lä ramar (je zuster zat op de sofa, maar je broer stond bij de kast).

Had u ze herkend, die *ramar* (l'armoire)? En die andere? Sœur, brother, mother, father, four, twig (twijg, tak). give, (Ich) bin: (zijn), Sir, aber, dief(stal): (Tief), enz. wat onmiddellijke verstaanbaarheid betreft, vormen Volapük en Occidental uitersten (van 0 à 5 % tot 90 à 99 %).
Volapük (= wereldtaal) – vol (world), pük (speak) – is fonetisch. De letters worden uitgesproken zoals in het Duits (s=z, z=ts); behalve: c (cil, zoals in „child"), j (jön, klinkt als „schön"), y (yel, zoals in „year").
Schleyer streefde doelbewust naar een kunsttaal die in alle opzichten superieur zou zijn aan de bestaande talen: zij moest beantwoorden aan zijn opvattingen van een volmaakte taal; gemakkelijkheid kwam bij hem op de tweede

plaats. Ze moest vooral precies zijn. Volapük is typisch een gemengde kunsttaal waarin aprioristische grammaticale elementen samengaan met een woordenschat ontleend aan bestaande talen.

De basiswoorden dienden zo kort mogelijk te zijn, gelijkenis met hun oorsprong was onbelangrijk. Aangezien klinkers systematisch ingezet werden als grammaticale bouwstenen (voorvoegsels geven de tijden van het werkwoord aan, uitgangen bepalen de verbuiging van naamwoord en persoonlijk voornaamwoord of duiden het bijwoord aan), moesten zelfstandige naamwoorden beginnen en eindigen met een consonant. Deze beslissing had bittere gevolgen. Alhoewel de woordkeuze geïnspireerd werd door natuurlijke talen (Duits, Engels, Frans, Spaans en Italiaans), is die gekenmerkt door een onvoorstelbare willekeur en een verminken – r wordt vaak vervangen door l – tot onherkenbaarheid: De 5 werelddelen heten: Yulop, Melop, Fikop, Silop en Talop.

Tja: naklüm (enclume), leklär (éclair), stüm (estime), sosit (saucisse), mutar (moutarde), jän (chaine), prüd (prudence), vär (verre), soal (être seul), nim (animal), lavar (avarice), doat (doigt), dönu (de nouveau), nat (nature), dot (doute, doubt); dök (duck), tim (time), vig (week), jit (shirt), neit (night), ted (trade), täv (travel), nol (knowledge), dag (dark), jem (shame), jap (sharp), pöjut (pursuit), zil (zeal), jol (shore), jutön (to shoot), flen (friend), vom (woman), pals (parents), mit (meat), dred (dread), fut (foot), svid (sweet); bod (Brot), yag (Jagd), zan (zanken), geb (Gebrauch), spat (spazieren). Herkent u ze? zif (stad), täläkt (verstand), niver (universiteit), plogam (programma), leog (echo), leül (olie), kalad (karakter), krüt (kritiek), spod (correspondentie), stib (potlood), stum (instrument), pab (vlinder), köl (kleur), krokod(iel), krit (christendom), fluk (vrucht), frut (nut), yan (deur), läxreg (exkoning), lalkohol, cin (machine), stem (stoom), kaen (techniek).

Consequent en precies: men (mens), mens (mensen), gan (gans), gans (ganzen), mans (mannen); mensenliefde: menalöf (liefde van mensen), menilöf (liefde voor mensen).

We houden het hierbij voor dit nummer. In onze volgende bijdrage gaan we een beetje dieper in op het systeem van de woordvorming. Vertrekkend vanuit de naamwoorden als basisbegrippen en met vervoegingen, verbuigingen en afleidingen via voor- en achtervoegsels wordt de taal uitgebouwd. C.D.

ALVOKO

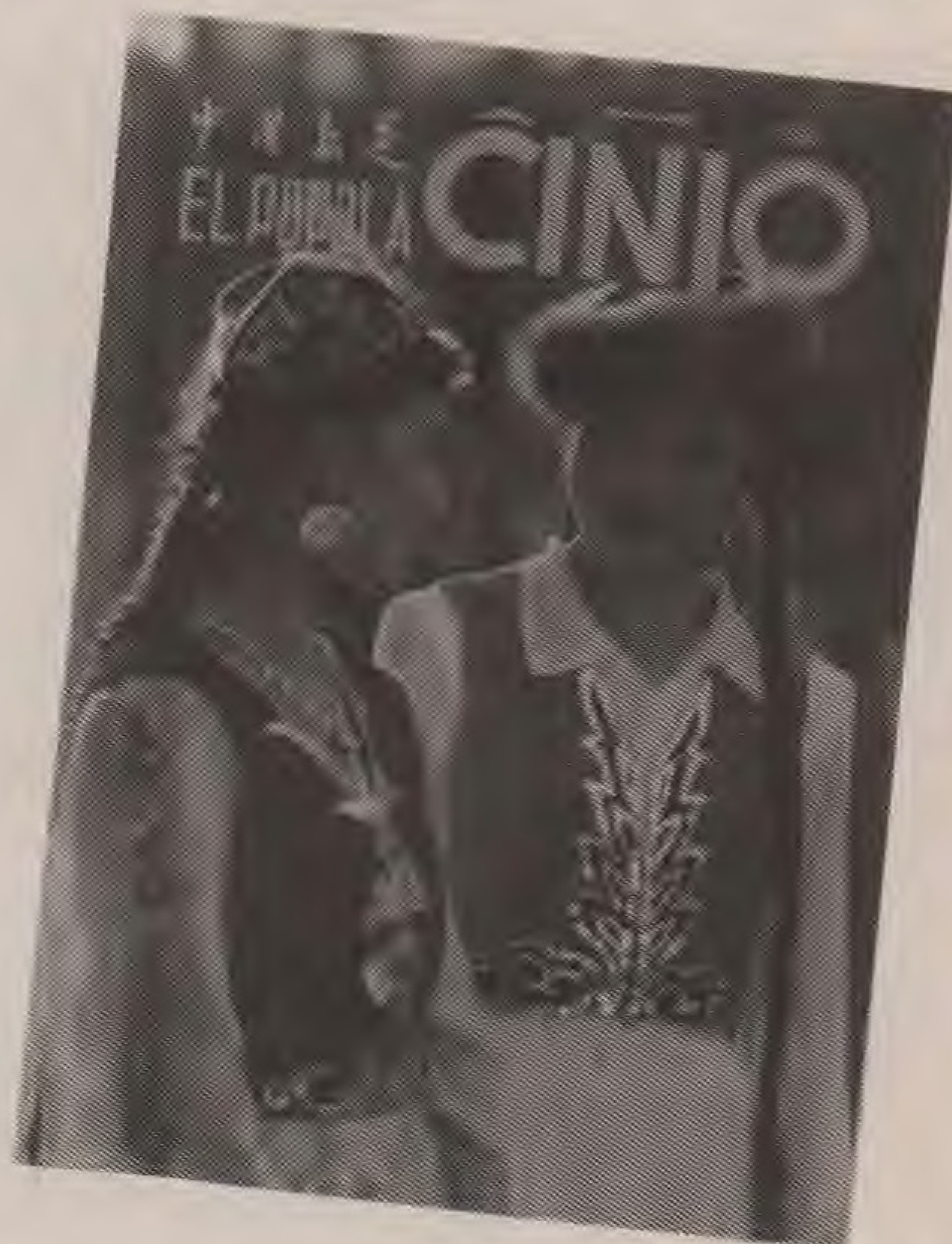
Max-Planck-Gymnasium, Ardeystr. 70-72, D-W-4600 Dortmund 1 serĉas ĝemelajn lernejojn en tuta Eŭropo. Ĝin frekventas gelernantoj inter 10 kaj 19 jaroj kun la celo parte studi. Estas planita interŝanĝo kun 5-6 lernejoj tiel ke grupo de proksimume 20 gelernantoj loĝu ĉe gastigantaj familioj kaj interŝanĝe invitas la aliajn gelernantojn. En la gimnazio Max-Planck ekzistas laborgrupo pri Esperanto.

Interesitoj kontaktu: Wolfgang Loose, Irisweg 12, D-W-4755 Holzwickede.

Se vi mem instruas, instigu vian lernejestraron partopreni.

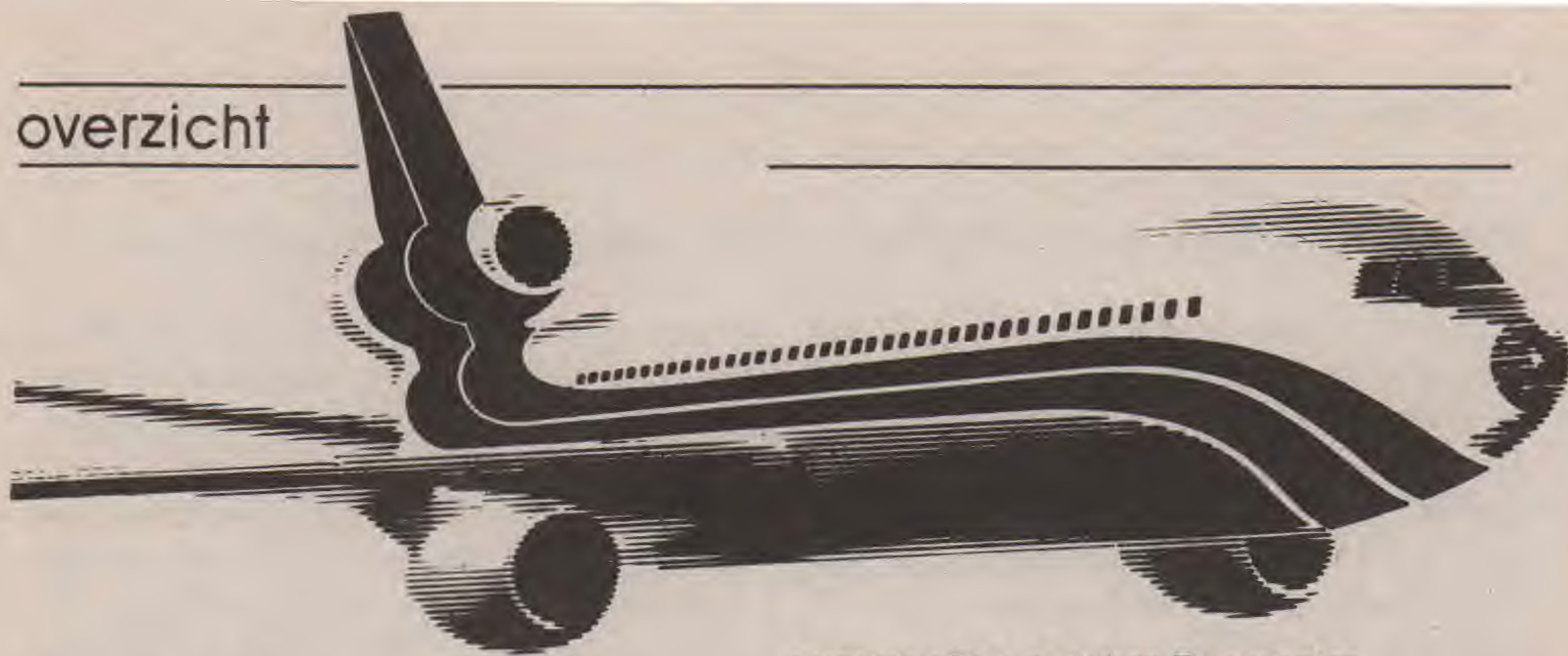
Terwille van het smeer...

Ik wil niet beweren dat *El Popola Ĉinio* een waardeloos tijdschrift zou zijn. Maar je moet het met een korreltje zout nemen. Het is een officieel tijdschrift, dat het standpunt van de Chinese regering en de Chinese Communistische Partij verwoordt. Je kan het daarom niet direct gebruiken om objectieve informatie te verkrijgen over de politieke en economische situatie in China. Daarvoor is het te sterk aan het officiële standpunt verbonden. Het heeft trouwens ook zijn tegenhanger in heel wat nationale talen (o.a. Engels en Frans). Over het algemeen slaat het een euforische toon aan waarmee de grootse verwezenlijkingen van de Chinese natie worden geschetst.
Maar het biedt ongetwijfeld ook een beeld van de traditionele Chinese cultuur en het Chinese leven, en dat in een kwaliteit waarover andere Esperantotijdschriften slechts durven dromen. Het blad wordt door de overheid betoelaagd en kan daarom op helderblinkend papier en in vierkleurendruk verschijnen.
Het heeft nog een ander voordeel: precies omdat het door de regering wordt gefinancieerd, is zijn abonnementsprijs relatief laag. Daarom zijn er heel wat esperantisten die – hunkerend naar leesvoer in de internationale taal (tegen een zacht prijsje) – zich op EPĈ abonneren. Nadeel van het tijdschrift is dan weer dat het verschijningsritme niet erg stabiel is. Vooral of het tijdschrift al dan niet zijn bestemmeling bereikt, en zo ja wanneer, is vrijwel niet te voorspellen.
Je kan je ook de vraag stellen: kunnen esperantisten het wel maken van juist zo'n tijdschrift te steunen? Strikt gereglementeerd, van nabij gecontroleerd? De Chinese esperantisten kunnen wij met een gerust hart vrij pleiten: zij leven in een regime waarin zij zich zo goed en zo kwaad als het kan, moeten proberen te handhaven. Maar de vele anderen. Hebben zij echt geen ander alternatief. Het lijkt erop dat zij inderdaad doen wat de titel van deze bijdrage suggereert. Nochtans zijn er tal van andere mogelijkheden – weliswaar iets duurder, sommige zelfs op kringlooppapier – die evenzeer hun verlangen naar degelijk leesmateriaal kan bevredigen.

In deze houding schuilt trouwens een groot gevaar, dat kan worden geïllustreerd met wat heel wat tijdschriften en groepen overkwam in Oost-Europa. Door het wegvallen van de éénpartijstaatsstructuur verdween ook alle staatssteun aan „welwillende" groeperingen. Een groot deel van de Esperantobeweging stortte er bijgevolg in. Alleen de echte bleven overeind en roeien nu moeizaam met de riemen die ze hebben, net zoals in het Westen. Het gevaar is niet denkbeeldig dat het ook in China ooit zover komt!

gvd

Met de kleintjes erop uit...

Heel wat bijeenkomsten in de Esperantowereld zijn eigenlijk voor individualisten. Een esperantist op zich is vaak eigenlijk enigszins individualist. Esperanto is zijn hobby, waar hij alles voor over heeft, en waarin hij heel wat van zijn tijd steekt. Familieleden kunnen, indien zij zich ook voor de zaak interesseren mee, maar voor hem hoeft het niet... Bij jongeren is dat vaak geen probleem. Alleen reizen, vrijheid-blijheid... Maar wanneer je getrouwd bent, en kinderen hebt, wat dan. Wie echt voor de keuze wordt gesteld, zegt het Esperanto vaak vaarwel. Dat is een opvallend gegeven. Dat vaarwel is meestal niet voorgoed, maar vaak toch voor de duur van de actieve arbeidsloopbaan en het actieve ouderschap.

Nochtans hoeft dat niet per se. In ons maartnummer stelden we u al de bijeenkomst van de *denaskaj* voor: gezinnen waarin kinderen in meer dan één taal, en o.a. ook in het Esperanto worden opgevoed. Zulke bijeenkomst is per definitie een gezinsbijeenkomst. En er zijn er nog. Wil je als paar het Wereldcongres bijwonen, dan kan je je kinderen altijd kwijt op het parallellopend Kinderkongres (*Infankongreseto*), waar je kind in internationaal gezelschap zijn vakantie kan doorbrengen. Voorwaarden zijn wel dat je kind minstens zes is en eigenlijk ook overweg kan met het Esperanto.

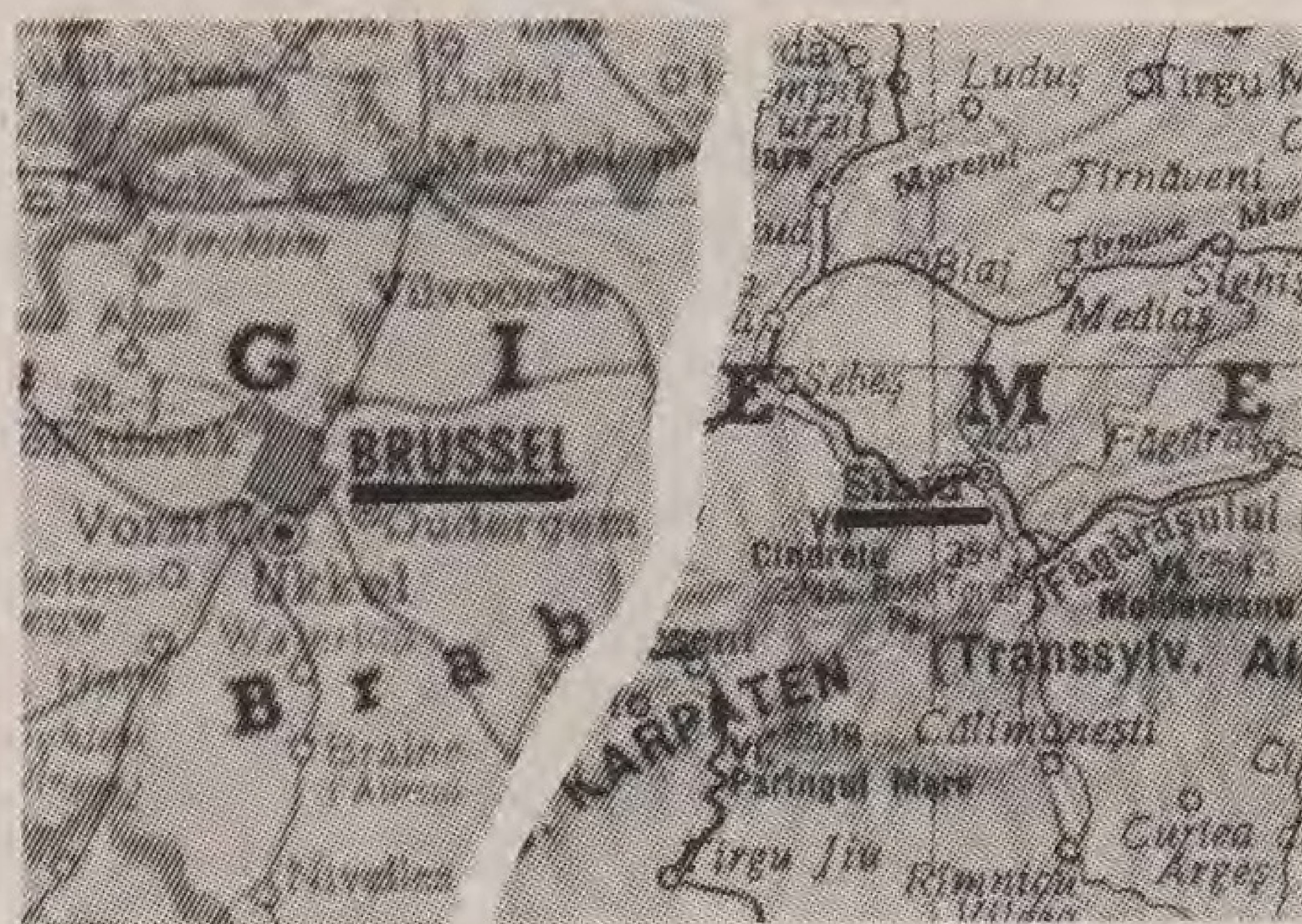
Twee echte gezinssamenkomsten worden in Duitsland georganiseerd. De eerste richt zich eigenlijk tot „ouderwordende jongeren" en is gegroeid uit het *Internacia Seminario*, kortweg IS, dat rond de jaarwisseling door de Duitse Esperanto Jongeren wordt georganiseerd. Omdat ouderwordende jongeren echter vaak ook een gezin vormen, is op dat congres een ruime plaats voor kinderen voorzien. De tweede bijeenkomst heeft plaats rond Pasen. In tegenstelling tot de vorige, waar van alle deelnemers wordt verwacht dat ze allen de Internationale taal beheersen, is deze bijeenkomst meer voor individuen met aanhang: m.a.w. esperantisten van wie de echtgeno(o)t(e) en/of vriend(in), en eventueel kinderen zelf niet noodzakelijk Esperanto kennen. Tijdens deze bijeenkomst staat het kind centraal. Tijdens de jaarwisseling zijn er heel wat ernstige congresevenementen voorzien; de Paasbijeenkomst legt de nadruk op Esperanto voor beginners, knutselen, sport en spel en uitstapjes. Vrijwel elke dag is een uitstap voorzien. En het traditionele eieren zoeken kan de kinderpret enkel maar verhogen.

Wil je enkele opinies horen over PSI (*Printempa Semajno Internacia*), vraag die dan maar eens aan de *Krokodiletoj*, de kindergroep uit Lokeren, die er laaiend enthousiast over zijn... Voorwaar, het is een broedplaats voor ontluikende Esperantoliefdes.

gvd

Vriend in Roemenië, familie in Brussel, stamboom in Gent

Via via ben ik in december 1989 een briefwisseling begonnen met een Roemeens esperantist. Eind januari 1990 kreeg ik van hem een brief met een uitgebreid verslag van de bloedige revolutie die toe in zijn land woedde. In die brief deed hij ook een oproep om zoveel mogelijk Esperantomateriaal op te sturen: boeken, tijdschriften, lesmateriaal... Hij wilde immers in zijn woonplaats, Sibiu, een Esperantocursus organiseren en een plaatselijke groep opstarten.

Omdat ik zelf niet over voldoende materiaal beschik, dat ik kan missen om aan zijn vraag te voldoen, schreef ik verscheidene mensen aan om mij – en vooral mijn Roemeense vriend – te steunen. Uiteindelijk kreeg ik van de Brusselse Esperantogroep een uitnodiging om met het bestuur over „mijn" Roemeen te komen spreken. Die mensen waren bijzonder vriendelijk en hulpvaardig. Onmiddellijk werd besloten een aantal boeken naar Sibiu te sturen.

Er is sindsdien al heel wat tijd verlopen, en liters inkt gevloeid. Dank zij die drukke correspondentie tussen beide clubs komt Vasile in de zomer bij ons logeren. Samen met enkele van zijn leerlingen komt hij een cultureel programma voorstellen.

Tot zover de Esperantokant van de zaak. Wellicht is die niet zo bijzonder. Ongetwijfeld hebben heel wat van de lezers, als ze zich tenminste actief met de taal bezig houden, dezelfde of gelijkaardige ervaringen opgedaan. Dat is immers één van die typische kanten van de Esperantobeweging. Maar de zaak had voor mij een eigen, bijzonder en zeer persoonlijk facet.

Wie schetst immers mijn verbazing, toen ik op één van de volgende vergaderingen mijn bloedeigen tante tegen het lijf liep.

Door drukke familiale en professionele bezigheden van beide kanten, waren we elkaar na het overlijden van mijn grootmoeder, haar moeder, totaal uit het oog verloren. Zonder het van elkaar te weten, zijn we beide fervente voorstanders van het Esperanto geworden.

In dezelfde groep was trouwens nog een ander familielid actief, een nichtje van mijn grootvader. Onder impuls van deze kwieke en dynamische dame ben ik me gaan verdiepen in stamboomonderzoek. Zo kwam ik in contact met nog andere verre familieleden, onder wie een achternicht in Gent. In Gent ook ben ik de huisjes gaan opzoeken waar indertijd mijn betovergrootouders hebben gewoond... nog voor het jaar Z.

Voor mij is dit toch wel een onverwachte kant van de zaak. Je kan zeggen: het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Dat een aantal mensen van eenzelfde familie onafhankelijk van elkaar esperantist worden, is al eigenaardig. Maar dat die taal dan ook nog aanleiding wordt voor mij, om mijn eigen familie dichter bij mij te brengen, is iets dat je van een wereldtaal niet zo direct zou verwachten.

j.b. (Brussel)

Manna om groot te worden: kinderliteratuur

Jantje zag eens pruimen hangen
o! als eieren zo groot
H. van Alphen (1746-1803)

Een Duitse vriend is er ooit in geslaagd zijn kinderen, twee dochters, Esperanto te onderwijzen enkel en alleen door hen regelmatig liedjes en gedichtjes in het Esperanto aan te leren. Toen mij werd gevraagd „iets te doen" voor de kinderen van de leden van onze groep, dacht ik daaraan terug. Onverwijld ging ik op zoek naar versjes in het Esperanto.

Tot mijn grote verwondering had ik niet meer dan enkele weken nodig om ruim 300 gedichtjes bijeen te brengen. We maakten er enkele bundels van en begonnen „poëziefestivals" (*poetry international*, he!) te organiseren.

De kinderen mochten vrij hun gedichtjes kiezen.

Het was interessant vast te stellen, dat sommige gedichtjes – niet noodzakelijk de beste – zonder enige beïnvloeding of aansporing, noch onderlinge afspraak, vaker werden gekozen dan andere. Waarom? We weten het niet. Maar we weten wel dat ook nationale literaturen hetzelfde fenomeen kennen. Waarom „Jantje"?, waarom „Het kindje en het schuifje?" Er moet toch een verklaring voor zijn!

Voor de allerkleinsten bestaan er zeer mooie korte versjes van de Poolse Zofia Mirska. Zij maakte deze gedichtjes voor haar dochter, Esperantina, een *denaskineto*. Esperantina maakte later ook zelf zulke gedichtjes.

Zeer bekend en voor alle leeftijdcategorieën, zijn ook de gedichten van de Letse Ludmila Jevsejeva. Een groot deel van haar versjes verscheen in „Heroldo de Esperanto", enkele ook in „Juna Vivo". Zij gebruikt nooit gezochte rijmen, blijft zeer eenvoudig en haar gedichtjes vallen zeer in de smaak bij kinderen.

Moeilijker, maar wel met echte literaire waarde, zijn de gedichten van Bertram Potts uit Nieuw-Zeeland. Ze werden uitgegeven in een prachtig geïllustreerd boekje, door de AMO-akademio in Japan: „Poezia bukedo por geknaboj de la mondo" (Poëtisch boeket voor jongens en meisjes uit de hele wereld). Hun klankrijkdom, alliteraties en assonanties vormen een echte inleiding tot het genieten van poëzie het ganse leven door.

Ook prozawerkjes, originele en vertaalde, zijn er in overvloed voor handen, al wordt door luie esperantisten vaak wat anders beweerd. Zamenhof zelf al vertaalde de sprookjes van Andersen. De sprookjes van Grimm ontbreken al evenmin. Die werden al in 1906 uitgegeven. Toch zijn ze volgens de catalogus van UEA (1988/89) nog steeds verkrijgbaar. Iets waar esperantisten best niet te fier over zijn! Van China komen er heel wat kinderboekjes, en die zijn niet allemaal (te) rood gekleurd!

Esperanto-kinderen beschikken zelfs over een eigen tijdschrift, Juna Amiko, dat al 18 jaar ononderbroken verschijnt, en dit jaar een nieuwe uitgever gevonden heeft, zodat zijn voortbestaan toch al voor de helft (voor de andere helft moeten abonnees zorgen!) verzekerd is. Wat die abonnees betreft: de meerderheid ervan woont momenteel nog altijd in het voormalige Oostblok (vooral Rusland), en gezien de politieke en economische situatie en de hoge inflatie daar, wordt het voor hen onbetaalbaar.

Voorwaar, er is weinig nieuws onder de zon.

p.d.s.

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen voor 1 augustus 1992.
De publikatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 3 juli: bezoek aan de „Sinksenfoor".
vrijdag 10 juli: INTERNATIONALE AVOND: Atillo Rorralla Rojas (Argentinië) spreekt over „Muziek en dans in het Inca-keizerrijk".
vrijdag 17 juli: Vóór-congres: anecdoten over vroegere congressen.
vrijdag 24 juli: Verrassingsavond.
vrijdag 31 juli: Fotogalerie: interview van enkele leden.
vrijdag 7 aug.: Vakantieprogramma.
vrijdag 14 aug.: Wim de Smet vertelt over zijn ervaringen in Gabon.
vrijdag 21 aug.: Na-congres: verslaggeving over het juist voorbije Esperanto-congres in Wenen.
vrijdag 28 aug.: Andre Staes over wandelen in „het" stad.
vrijdag 4 sept.: Woordgespeel.
vrijdag 11 sept.: INTERNATIONALE AVOND: Bart Ruigrok (Nederland) heeft het over de nieuwe spoorwegtunnel in Rotterdam.
vrijdag 18 sept.: DEBATAVOND: Esperanto in de toekomst.
vrijdag 25 sep.: Debat over „Ŝirpecoj" van Chris Declerck.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand gewone clubvergadering in de Bibliotheek van Ledeberg. In de loop van dit jaar zullen wij waarschijnlijk kunnen beschikken over het gezellige chalet aan het Rabot. De bijeenkomst begint om 20.00 uur.
Conversatieavonden op dinsdag van 19.00-20.45 uur in de Volkshogeschool, Bargiekaai.
Inlichtingen zijn te verkrijgen bij Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tlf. (091) 30 16 77 of op het antwoordapparaat van René Budts (091) 22 37 98.

In juli en augustus hebben wij geen eigen programma, maar we wensen iedereen een welverdiende en deugddoende Esperantovakantie.

5 september 1992: MITOJ KAJ FAKTOJ PRI ESPERANTO

zaterdag 5 sept.: studiedag "Mitoj kaj faktoj pri Esperanto" in "Het Pand" met hoogstaande lezingen van Jacques Farjon de Lagatinerie, Pierre Janton en Claude Piron. Voor de prijs van 850 BEF, 47 NLG (vanaf juli 950 BEF, 52 NLG) ontvangt u een samenvatting van de lezingen, een warme maaltijd en drankjes tijdens de pauze. Belgen betalen bij Patrick Haerick, rekeningnummer 890-9540390-83, Nederlanders betalen bij Désirée Derksen, postbank 3935244, Van Dijkstraat 7, 5715 AT Lierop. Uitgebreide info bij Patrick.

vrijdag 25 sept.: Ingrid Lievens over leuke fysische experimenten.

HOUTHALEN

Houthalense Esperantogroep

Iedere 2de maandag van de maand, gewone clubvergadering in het Cultureel Centrum: "De Drij Berlengs", boven de gemeentelijke bibliotheek, Vredelaan 36, Houthalen-centrum. Programma's beginnen om 20.00 uur, gevolgd door cursus voor beginners.
Inlichtingen bij Alfons Lijnen, Grote Baan 156, 3530 Houthalen, tlf. (011) 52 20 74.

Juli en augustus: zie bij LIMBURG.

maandag 14 sept.: De Esperantobeweging, praktisch internationaal corresponderen met o.a. gebruik van „Koresponda Servo Mondskala".

KALMTHOUT

La Erikejo

Elke derde donderdag van de maand komen wij vanaf 20.00 uur samen in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout,.tlf. (03) 666 42 58.

donderdag 16 juli: wandeling inet Rivierenhof of park van Brasschaat.
augustus: verdiende vakantiemaand.
donderdag 17 sept.: Vakantieverhalen verzorgd door de aanwezigen.

LIMBURG

Esperanto Limburg

Bijeenkomsten in ons clublokaal, Ambachtstraat 39, 3530 Houthalen beginnen om 20u gevolgd door gezellig samenzijn. Inlichtingen bij Jos Vandebergh op hierboven vermeld adres, tlf. (011) 52 19 43 of bij Albert Claesen, Zonnebloemstraat 13, 3590 Diepenbeek, tlf. (011) 32 36 03.

maandag 13 juli: De Esperantobeweging: *Pasporta Servo:* goedkoop reizen met Esperanto.
maandag 10 aug.: Voorbereiding „Limburgse dag": LEI-vergadering.

zaterdag 22 aug.: LIMBURGSE DAG
Bezoek aan Hasselt, vanaf 10 uur, samenkomst aan het Stedelijk Cultureel Centrum.
maandag 28 sept.: Onze Limburgse Bibliotheek, verteld door Josy Hermans.

SEL

Skolta Esperanto-Ligo

Momenteel zijn er een aantal mensen aangesloten bij FOS (Federatie van Onafhankelijke Scouts) die SEL willen vertegenwoordigen (in Oost-Vlaanderen, Brabant en Limburg). Wij zoeken nog steeds medewerkers voor andere provincies. Omdat SEL echter bedoeld is voor alle scouts, zoeken wij ook mensen van de andere vier scoutsfederaties in ons land. De bedoeling is dat die vertegenwoordigers in samenwerking met locale clubs cursussen voor hun groepen zouden organiseren.
Geïnteresseerden kunnen A. Bouman contacteren voor meer informatie en afspraken: Driesdreef 8, 9030 Gent; tlf.: (092) 27 48 41.

SKOLTO 92

Na het succes van SKOLTO 91 heeft ook in 1992 een internationale Esperanto-Scouts-bijeenkomst plaats, ditmaal van 1 tot 10 augustus in Kremnica, Tsjecho-Slovakije. Scouts vanaf 14 jaar kunnen eraan deelnemen. Ter voorbereiding richten wij graag een Esperantocursus in. Op 28 juni kunnen alle deelnemers samenkomen tijdens de ledendag van de scouts te Laarne (jeugdtehuis De Valk, 10.00 tot 17.00 u.). Info en inschrijvingen bij Arie Bouman (adres zie boven).

Ons volgend nummer, september-oktober, zal zoals gewoonlijk weer veel aandacht besteden aan de cursussen die in die periode van start gaan. Wij vragen groepsverantwoordelijken en cursusleiders zo vlug mogelijk een gedetailleerd overzicht van de cursussen te geven.
Vermeld bij voorkeur: plaats, startdatum en vermoedelijke duur van de cursus; naam van de cursusleider, naam en adres (met telefoonnummer) van de contactpersoon (of -personen) en de prijs en wat die omvat.
De informatie raakt twee doelen: *Horizontaal* kan dan een uitgebreide lijst publiceren en bij telefonische informatievragen kan men in het Esperantohuis te Antwerpen gerichte en duidelijke informatie doorgeven. Het is ook in uw belang!
Stuur de informatie bij voorkeur voor 1 augustus!

De redactie van *Horizontaal* zoekt medewerkers.

In de voorbije jaargang is de rubriek met de Internationale bijeenkomsten enigszins uit de boot gevallen, tot spijt van vele lezers. De redactie zoekt iemand, die een lijst van belangrijke of interessante bijeenkomsten wil bijhouden en daarover tijdig wil informeren, bij voorkeur in een stukje gegoten en niet als een droge opsomming van plaatsen, data en prijzen, met naam en adres van de contactpersonen (al moet die info natuurlijk wel aanwezig zijn).

Reacties graag naar het redactie-adres. Informatie die over bijeenkomsten naar het Esperantohuis worden gestuurd, zullen worden doorgegeven.

La libro de „Horizontaal"

En ĉiu numero de „Horizontaal" ni prezentas al vi unu libron kiun vi povas akiri ĉe FEL duonpreze dum du monatoj, menciante tiun ĉi anoncon. La libro kiun ni elektis por vi en julio-aŭgusto 1992 estas:

Dirdri kaj la filoj de Usnaĥ

de Adriaan Roland Holst

Perlo el la nederlandlingva literaturo. Heroaĵo-rakonto kiu situas en la nebulmisteraj kamparoj de Irlando. Majstra traduko fare de Christian Declerck.

Havebla ĝis fino de aŭgusto 1992 kontraŭ 130 frankoj (ĉ. 7 guldenoj).

Monato

multaj kialoj por legi ĝin ĝuste **nun**!

Mendu provekzempleron ĉe Flandra Esperanto-Ligo,
Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, Belgio